

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ЕКОНОМІКИ ДОБРОБУТУ: ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Екологічний підхід пов'язує економічну ефективність із екологічною політикою. Головна ідея при цьому – виявити та імплементувати активності, які б зробили виробництво одночасно більш ефективним та чистим. Еко-ефективність є ключовою для допомоги індивідам, компаніям та уряду ставати більш стійкими. Це включає кілька речей: економічний та екологічний прогрес, ефективне використання ресурсів, нижчий рівень викидів, використання повторної переробки тощо.

Індикатори сталого розвитку важливі для представлення полісімейкерам та громадськості, моніторингу прогресу у досягненні економічних, соціальних та екологічних цілей, оцінці правильності прийнятих рішень. Вимір сталості потребує постійного моніторингу економічних, екологічних та соціальних взаємозв'язків і залежностей, вироблення трендів розвитку та аналізу проблем [1].

Політики переважно фокусуються на показнику ВВП та зайнятості для прогнозу економічного процвітання країн світу. Проте еко-ефективні індикатори можуть стати додатковим наповнювачем виміру екологічного впливу на економічну активність або попередження емісії викидів забруднюючих речовин. Для досягнення цього важливо вимірювати макроекономічну еко-ефективність [2]. Індикатор еко-ефективності (*eco-efficiency indicator – EEI*) демонструє зв'язок між економічним ефектом, використанням ресурсів та екологічним впливом для оцінювання економічної політики з точки зору еко-ефективності. Не концентруючись на єдиному показнику, *EEI* надає простір економічним та секторним індикаторам, що показують цей зв'язок між економічною активністю та екологічною стійкістю: $EEI = \text{Environmental costs} / \text{Economic Output}$, де *Environmental costs* – викиди забруднюючих речовин (CO_2 , SO_x) та використання ресурсів (енергії, води тощо), а *Economic Output* – ВВП на особу, одиниці випущеної продукції чи послуг тощо.

Саме тут виникає т. з. «парадокс велферизму» – після запровадження політики одночасного врахування фіскальної та екологічної сталості виникає дилема, якщо знижувати через податки економічну активність за аналогією рекомендацій *post-growth* та *de-growth* теорій, то виникатиме за інших рівних умов загроза публічному сектору та державі добробуту, що вимагатиме застосування інструментів кризового менеджменту [3]. Економічне зростання вимагає значних обсягів викидів вуглецю і використання нестійкого рівня природних ресурсів. «Планета потребує 18 місяців для продукування екологічних послуг, які суспільство використовує протягом одного року» [4]. І політичний діалог в цих питаннях лише загострює процес розвитку економіки та сприяє скороченню ВВП по усьому світу.

На думку деяких вчених, усі розмови про «зелене зростання» реалізуються через діалоги щодо довгострокового розвитку на балансі економіки та довкілля, однак просте розв'язання цього питання є ілюзією [5]. В той час як процес екологізації капіталізму є неясним джерелом надії для продовження статус-кво способу життя із високим рівнем споживання, досягненню росту без витрачання ресурсів та зростання вуглецевих викидів немає історичного прецеденту, а розділення процесу зростання і викидів вуглецю в необхідних масштабах сьогодні не відбувається. Багато країн просто переносять свої виробництва, наприклад, у Китай.

The United Nations Conference on Trade and Development адаптувала глобальний огляд, в якому було підраховано, що для забезпечення втримання порогу клімату на рівні $2^\circ C$ необхідно скоротити карбономістність на \$1 продукту із 770 г до лише 6 г, що вимагає скорочення викидів вуглецю на 11% щорічно [6]. *Post-growth* теорії є досить скептичними щодо слоганів т.з. «зеленого росту» чи «сталого росту» в контексті їх досяжності та універсальності. Зрозуміло, що вони не повинні містити апріорного припущення, що недавня відсутність економічного зростання була тимчасовою інтерлюдією з економічної рівноваги. Ціна нульового економічного зростання може вимірюватись втратами добробуту на індивідуальному рівні через скорочення державного фінансування соціальних програм. Витрати на адаптацію до кліматичних змін оцінюються у 2% глобального ВВП і навіть вище, що може «задушити» економічне зростання в окремих регіонах світу [7]. Інші вчені наголошують, що екологічні проекти підтримують ріст ВВП, оскільки це економічний простір для продуктивного росту, інвестицій і попиту (якщо ВВП вимірює потоки доходів, а не запаси капіталу). І навіть якщо державні витрати на захист довкілля не є драйвером зростання ВВП, не приносять прибутків, оскільки більшість екологічних програм не оподатковуються і вимагають субсидування, це додає конкуренції між міністерствами для бюджетного фінансування більше, ніж сприяє сталій податковій базі для забезпечення можливостей фінансування державних витрат.

Загалом, на сьогодні формування попиту на особливе суспільне благо «якісне екологічне середовище» часто залишається за межами теоретичного осмислення нових тенденцій у сфері функціонування публічного сектора. В цьому контексті актуалізується проблема появи додаткового регуляторного та податкового тягаря екологічних стандартів, що зумовлює нові виклики та можливості для конкурентоспроможності національних економік та інвестицій у екологічні інновації. Формування якісно нової моделі екологізації національних економік в контексті забезпечення добробуту пов'язано не лише з тим, що сьогодні не спрацьовують жодні чинні концепції, а й з появою кардинально нових викликів: кліматичні зміни, старіння

населення, екологічна та продовольча кризи, криза публічних фінансів, нові вимоги до якості та кількості суспільних благ тощо. Усе це вимагає доктринального перегляду фундаментальних основ макроекономічного та інституціонального аналізу держав добробуту в контексті екологічного вектору розвитку.

Література:

1. United Nations ESCAP [Electronic recourse]. – Open mode: <https://www.unescap.org>.
2. Wursthorn S., Poganietz W.R., Schebek L. Economic-Environmental Monitoring Indicators for European Countries: a Disaggregated Sector-based Approach for Monitoring Eco-efficiency // *Ecological Economics*. – 2011. – Vol. 70. – P. 487-496.
3. Bailey D. The Environmental Paradox of the Welfare State: the Dynamics of Sustainability // *New Political Economy*. – 2015. – Vol. 20(6).
4. Growth Isn't Possible: NEF [Electronic recourse]. – Open mode: www.neweconomics.org.
5. Helm D. Environmental Challenges in a Warming World: Consumption, Costs and Responsibilities // Tanner Lecture (21 February 2009). – New College, Oxford, UK.
6. Simms A. *Cancel the Apocalypse: The New Path to Prosperity*. – London: Hachette Digital, 2013.
7. *Climate Change 2014: Impacts, Adaptations and Vulnerability* [Electronic recourse]. – Open mode: www.ipcc-wg2.gov.